

A SZERETET ÉPÍT

1Kor 8,1

Valami megmagyarázhatatlan alkotásvágy, gyötrő szomjúság hajtotta a történelem folyamán mindvégig az embert: keresni, megtalálni és magáénak mondani mindazokat a tényezőket, melyeknek birtokában élhet, tudhat, szerethet és boldog lehet. Ez a vágy ősi idők óta bennünk él, hogy jobba, szebbé, megelégedettebbé és nyugodtabbá tegye életünket. Isten örök küzdelemre, nemes harcra küldött s lényünkbe azért oltotta ennek a küzdelemnek különleges szomját, szívünkbe azért plántálta a szeretet csíráját, hogy velük győzelemre jussunk s békét, megnyugvást hozzunk a békesség és nyugalom után sóvárgó világnak.

És elindult az ember a nagy küzdelemre. Amikor először csiholt tüzet, nem sejtette, hogy valamikor ipartelepekké és óriás kohókká növi ki magát e szikra. Az élet célja és értelme koronként más és más formában jelentkezett s ő új és új eszközöket keresett, hogy általuk elérje a kívánt célt. Küszködött az ember a tudás lehetőségeivel, a világmindenség keletkezésének és megismerésének titkával, a boldogsághoz, a nyugodt élethez vezető út megtalálásával, az ok és okozat törvényszerűségének felismerésével. Küszködött a születés, halál és lélek problémájával, önmagával és Istennel egyaránt. Filozófiai tételeket teremtett ez a küzdelem, majd lerombolta azokat. A régiek helyett új eszméket keresett. Időközönként lecsendesedett, látszólag elhallgatott ugyan ez a küzdelem, de csak azért, hogy tartalékoljon s közben az ismeret új fegyvereit magáénak mondvá, újabb rohamra induljon. Valahányszor ezt tette, bámulatra és csodálatraméltó eredményekhez jutott. Tudomány és technika, ipar és kereskedelem ma egyaránt tanúskodnak ezekről az eredményekről.

A küzdelem során azonban az ember megfeledkezett önmagáról s küldetésének igazi lényegéről. Elfelejtette, hogy Isten többre hívta, többre bízta a pusztá létfenntartás megteremtésénél és hogy az elindulásnál szeretetet is adott neki. Csak szívtá magába az ismeretet s nem vette észre, hogy szeretet nélkül lehetetlen célba érkeznie.

Kétségtelen, hogy az emberi élet sokat fejlődött, míg a mai fokra emelkedett, de elmondhatnók-e nyugodtan, hogy ma jobbak és holdogabbak az emberek, könnyebb és szebb az élet, kevesebb a nyomorúság és szenvedés a világon, mint régen volt? Szomorúan kell arra gondolnunk, hogy az embernek tudásával és eszközeivel nem fejlődött egyenlő arányban a lelke is! S valahol itt esett a hiba. Itt szakadt el egymástól az ismeret és a szeretet, ez a két teremő, életformáló erő s bizonyára ez adott indítékot Pál apostolnak is kimondani, hogy: „Az ismeret felfuvalkodottá tesz, a szeretet pedig épít.“

Ezt az állásfoglalást mi unitáriusok természetesen nem oszthatjuk. Szerintünk a tudásnak, az ismeretnek az emberiség életében felmérhetetlen jelentősége volt, van és lesz minden időben.

A 18. században elinduló szellemi áramlat, melyet felvilágosodás néven ismer a történelem, leoldotta kezünkről a bilincseket s a szellemi felszabadulás pillanatában szoros szövetségre lépve a humanista gondolattal, mi voltunk azok, akik

a tudomány szerepét nagyra értékelve, azt még hitelveink megfogalmazásával is igénybe vettük. Az ismeret szerepét azóta sem mondjuk mégcsak másodrendűnek sem. Tudjuk, hogy ismeret nélkül nem létezik igaz szeretet. Ahhoz, hogy valamit, valakit szeressünk, előbb meg kell ismernünk. Ez egészen természetes is. De ugyancsak természetes az is, hogy csak azt tudjuk igazán megismerni, amihez vagy akihez szívvel, lélekkel, szeretettel közeledünk. Amiként az ismeret szeretet nélkül felfuvalkodottakká és ridegekké tesz, mert kivonja belőlük a legszentebb és legdrágább értékeket, úgy a szeretet sem építhet ismeret nélkül. A kettő együtt adja azt az életformáló, teremtő erőt, mellyel a kétségbeesés szélére jutott ember is képes újra talpraállni, és reményekkel indulni újabb küzdelemre. Az ismeret és a szeretet képviseli bennünk azt a legdrágább értéket, mellyel képesek vagyunk önmagunk és Isten, valamint embertársaink közötti viszonyunkat helyesen kiépíteni, mellyel a magunk életét úgy tudjuk beállítani a nagy egész életébe, hogy az egy pillanatig se zavarja meg az egyetemes összhangot. Ez a kettős érték — az ismeret és a szeretet — úgy viszonyul egymáshoz, mint az élet a gondolathoz. Élet nélkül nincs gondolat s gondolat nélkül nincs igazi élet. A szeretet nélküli ismeret csak olyan, mint az élet nélküli gondolat, és az ismeret nélküli szeretet csak olyan, mint a gondolat nélküli élet. Gondolat és élet együtt teszik az embert, ismeret és szeretet közösen indítják el arra a küzdelemre, mely által közelebb jut Istenhez, felebarátaihoz és önmagához. Egyik adja a célt, a másik az értelmet, hogy a cél felé haladva az emberiség boldogulására szolgáló eszméket keressük és értük küzdünk.

Az emberiség történeti fejlődésének nagy költeményében: „Az ember tragédiája”-ban is azt látjuk, hogy a szerzőt nem a kultúra vívmányainak a fejlődése, az állami élet lassú kialakulása, háborúk lefolyása és hatása, nemzetek szerepe és sorsa érdekli csupán, hanem az is, hogy mindezek által halad-e előre, nemesebbé lesz-e belsőleg a közösség, a nép. Ha kellő figyelemmel olvassuk végig ezt a remekművet, kicsendülni érezzük belőle a nyugtalanító gondolatot: nagy dolog a tudomány, a művészet, bámulatos az emberi intézmények kiépülése, csodálatraméltó az emberi életnek a történelem útján való gazdagodása, de tökéletesedett-e, nemesebb lett-e az ember maga? Erre a kérdésre felel a szerző: a teremteni, alkotni vágyó embert léleknek van ereje. Az a nemes felbuzdulás, mellyel az önmagunk és embertársaink boldogulására szolgáló eszméket keressük és értük küzdünk. Ezerszer elbukhatunk ebben a küzdelemben, de fel nem hagyhatunk vele. Hitünk szerint, a szeretet Istenének segítségével, oltalmával és áldásával könnyebb a győzelem, mindannyiszor diadalra jutott. S aztán az élet — ha áldozatok árán is — haladt előre, mert az ismeret mellett a szeretet is elvégezte a maga áldásos munkáját.

Ott, ahol az ember melegségre vágyott, ahol gyógyulni akart, ahol a lélek békességre éhezett és szomjúhozott, ahol egyensúly igényét támasztotta, ahol a múlandó élet maradandó értékeit akarta megragadni, ott a szeretet jött mindig segítségül.

Élni kell ezt a szeretetet. Gyakorolni ott, ahol Istent, embert és az életet szolgálunk rendeltetett. Erre a szeretetszolgálatra hív minket is Jézus a mi tanítómasterünk.

Az igaz ismeret és jézusi szeretet birtokában a bizonyágtevés útján kövessük az isteni felhívást: küzdj, szeress és bízva bízzál. Amen.

SOKOLDALÚ ÉRTÉKTERMESZTÉS

Gal 5, 22

Az őszi hónapok a betakarítás ideje. Ilyenkor az ember méricskélő szemmel és értelemmel azt kérdezi: mit termettél te föld? A tavasztól ősziig reád áldozott törődést, munkát, áldozatot milyen terméssel, milyen gyümölcssel háláltad meg, hogyan töltötted be hivatásodat?

A természeti kép mellett önkéntelenül is felbukkan a párhuzam: az ember élete is termőföld, a jóságos Isten lelkes termőföldje, s mint gazda a földjétől, úgy Isten is számonkéri mindenkitől, hogy azt a gondviselést, atyai szeretetet és jóságot, amit egy életen keresztül kapott, milyen terméssel, milyen gyümölcssel hálálta meg?

Pál apostol is bizonyára felismerte a kézenfekvő hasonlóságot, s amikor Galatában megalakult a keresztény gyülekezet, hozzájuk intézett levelében a keresztény ember hivatását a munkában jelölte meg. Beszélt nekik a test és lélek szabadságáról, de óva intette, hogy a szabadság ürügye alatt ne hogy mindenfélét cselekedjenek. Atyámfia, mondogta, ti szabadakarattal rendelkeztek, Isten önálló munkatársai vagytok, de ez nem azt jelenti, hogy kedvetek szerint mindent megtehettek, hanem hogy az életet az erkölcs és törvény, az emberség és jóérzés keretei között szabadon élhettek le.

— Egy édesapának van egy felnőtt fia. Vajon a kettő között milyen a viszony? Csak az édesapa akarata, szava, döntése érvényesül mindenben? Megszabja felnőtt fiának, hogy mit egyék, hogyan öltözködjék, hova járjon, hogyan szórakozzék? Az igazi édesapa nem így cselekszik. Gyermekeit nem tartja pórázon, nem zsarnokoskodik felette, hanem engedi, hogy a fia úgy élje az önálló életet ahogyan akarja: kedve, tehetsége szerint. Neki, mint édesapának csak egy kikötése, elvárása, van, hogy ez a gyermeki élet egy rendes, munkás, tisztességes élet legyen.

Pál apostol is így értelmezte az Isten és ember közötti viszonyt. Amikor ő szabadakaratról beszélt, világosan kihangsúlyozta: ti szabadságra hivatatok el, csakhogy a szabadság ürügy ne legyen a testnek (Gal 5,13); tehát az ösztönök, indulatok, szenvedélyek, az elvakult gyarlóságok, hanem az Atyától, az Istentől jogosan elvárt helyes életelvek vezessenek. Teremjetez hát megfelelő gyümölcsöket, mint szeretet, békesség, öröm, szíveség, jóság, szelidség, hogy ne bánatra, keserűségre, de öröme, hasznára lehessetek Istennek és egymásnak.

Amikor Pál apostol meghagyásán elgondolkoztam, hogy mennyi mindent is kell teremnie az emberi léleknek, akaratlanul is az önellátási program jutott eszembe. Feltettem magamban a kérdést: hát ennek az emberben levő kicsi, szikrányi léleknek, miért kell annyiféle gyümölcsöt teremnie? Nem lenne gazdaságosabb, ha csak egyet vagy kettőt teremne, de ezt aztán jól? S amint töprengtem e kérdés felett, eszembe jutott, hogy a magunk kicsi termőföldjén mennyi mindent kell természetünk. Ahogy számbavettem, még magam előtt is szinte hihetetlennek tűnt, hogy kertemben több mint 40 féle zöldséget, gyümölcsöt, terményt hozok ki a földből. Azért, mert mindenik kell az élethez. Egyiket sem nélkülözhetem. Ha csak kukoricát termelnék természetesen több kukoricával rendelkeznék, de csak kukoricából megélni nem lehet. Kell a paszuly, a murok, a káposzta, a gyümölcs és így tovább. Így vagyunk a lélek termőföldjével is. Nem